

Milliyet

aktüalite

Evler yaşamalı

● İnsanlar yüzyıllar boyu evler yaptılar.
İrili ufaklı, birbirinden farklı.
Ahşap evler, kâğır evler yaptılar.
Doğup ölenleri oldu, gelip gidenleri oldu.
Evlerin içi devir devir değişti.
Evlerin dışı pencere duvar.

(Behçet Necatigil, «Evler»)

EVLER de tıpkı insanlar gibidir, bilir misiniz? Onların da biri birine benzemez yaşamları, başka başka çizilmiş kaderleri vardır. Gıcır gıcır, biraz boya kokarak yeni çakılmış çivilerini güne, güneşe sunarak umut, emek ve sancıyla dolarlar. Aileler gelir yerleşir, çocuklar büyür, gelinler çıkar kapıdan, dönmemek üzere gidenler olur. Zaman koşar, yaşlanır evler —tıpkı insanlar gibi— ağırları sızları başlar, gıcirtılarla dolar odalar, sofalar; pul pul dökülür boyalar, gençlikteki renkler solmuştur, sevgiye, ilgiye, korunmaya muhtaç evler ölümün yolunu tutmuştur. Şöyle bir keşfe çıkın çevrenizi, bahar kokan tepelerde canı boşalmış, karanlığa sığınıp

**BİRİNCİ TARİHİ
TÜRK EVLERİ HAFTASI**

27 Mayıs - 2 Haziran 1983

Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği

Evler yaşamalı

● Türkiye Tarihî Evleri Koruma Derneği Başkanı Perihan Balcı, «Geleneksel Türk evlerini tanıtmak, sevdirmek, korumak, kamuoyunu bilinçlendirerek gelecek nesillere mimarî mirasımızı teslim etmek için bu haftayı düzenlemiş bulunuyoruz.» diyor

inleyen, geçmişin sesini dinleyen evler bulursunuz. Çatısını taç gibi süsleyen oyma dantelleri rüzgâr, yağmur ve zamandan boza dönüşmüş, yarısı düşmüş köşkler, fışkilyeleri susmuş Kandilli bahçelerinde cumbalı, geçkin sultanlar, yüzyılların sessiz tanıklığıyla gözünü Boğaz'a dikmiş, her dalgayla ağlayan yalılar görürsünüz. Sonra bastıkça çitirdayan merdivenleri sofalara, sofaları odalara açılan konaklar, sonra dökük, yıkık, perişan mahalleler sokaklar. Kimi öylece ayakta ölecek, kimi alaşağı edilip demire betona yenilecek, belki de 60 daireli süper lüks sefertalarına dönüşecektir.

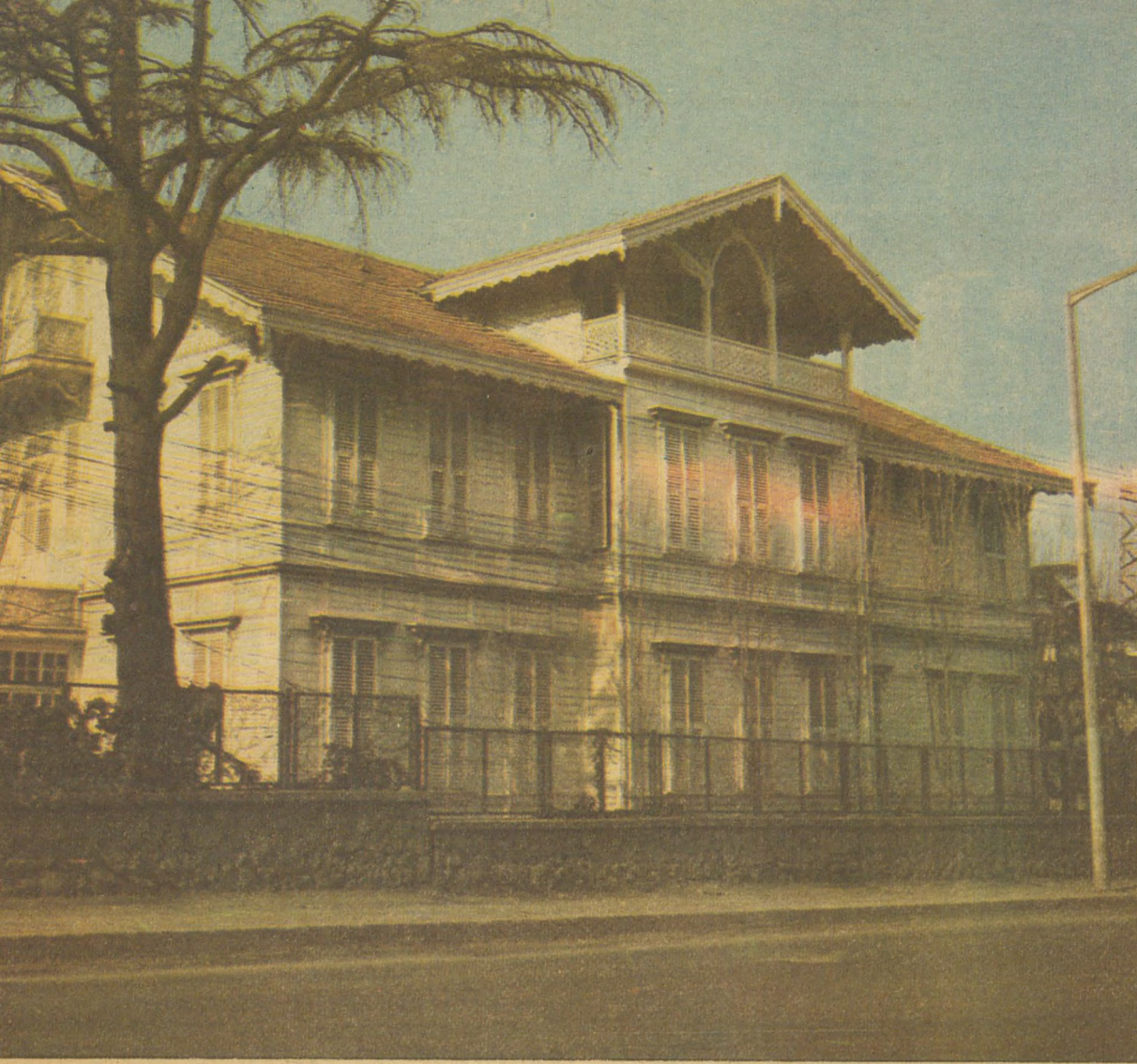
*Evlerin çoğu eskidi gitti tamir edilemedi.
Evlerin çoğu gereği gibi tasvir edilemedi.
Kimi hayata dönmüş göründü,
Bazıları zamana uydular.
Evlerin içi oda oda üzüntü,
Evlerin dışı pencere duvar.*

(Behçet Necatigil "Evler")

Eski evlerin güzelliğini yaşayan bilir. Benim de çocukluğum, o zamanlar peri padişahının sandığı, ak pancurlu, avlusu çifte palmiyeli, kayıkhanesinde sandallar duran, bahçesi hünnap ağaçlı, sarmaşıklı, çatısında yuvarlak, göz gibi penceresi olan (benim sarayımdı o göz pencereli çatı odası) bembeyaz bir köşkte geçti. Merdiven altında gizlice gramofon çaldığım, çamaşırhanesinde saklambaç oynadığım, sanki hiç toz konmamış bembeyaz bir güzellik... Sonra o satıldı, bizim bir allelik, anneannemli, dedemli saltanatımız 12 yazlıkçı aileye bölündü. Çatıdaki yuvarlak gözlü minik oda yazlıkçılara daire oldu—dört kişilik aile oraya nasıl sığıdı, bilmem—çamaşırhaneye iki alle yerleşti, kayıkhaneye tuvalet koyup yalı dairesi diye kiraya verdiler, çini sobalı salonu ikiye bölüp, lüks yalı katı diye müşteriye sundular. O modern çağın sefası sürülürken, içini yuva yuva böldüler de, dışına bir fırça boya sürmediler. Sonra yalı yalıktan çıktı, ölümün yoluna düştü. Şimdilerde önünden geçerken bakamıyorum, onca güzel anıya kara çalamıyorum.

Eski evlerin haftası

ESKİ evlere, yaşlı evlere, bir geleneği, kültürü, bir yaşam biçimini dile getiren, yüzyılları en açık dille anlatan eski evlere ellerimizle çizdiğimiz kader suçdeğil mi? Onlarla birlikte geçmişimizin bir parçasını yokoluşa itmek, onca yaşanmış sayfadan hiçbir iz bırakmamak niye? Ama durun. Bir kısmımız yıkarken, bu kötü

Ziverbey'de Razi Trak Köşkü (üstte) Büyükdere Sadberk Hanım Müzesi (altta)

(Fotoğraflar: Perihan Balcı)

PROGRAM

29 Mayıs 1983 Pazar
Saat 10.30—Atatürk Kültür Merkezi Otoparkı'ndan otobüsle hareket.
Saat 11.00—Üsküdar-Bağlarbaşı Yapı ve Kredi Bankası'nın Meclis Efendi Köşkü'ne geliş ve Necdet Yaşar konseri, köşkün gezilmesi ve bahçesinde piknik (döner-iç pilav-dondurma).
Saat 17.00—Çamlıca Te-

pesi'nde İstanbul panoramasını seyir ve çay.
30 Mayıs 1983 Pazartesi
Saat 13.00—Atatürk Kültür Merkezi Otoparkı'ndan hareket, Süleymaniye Kırazlı Mescit Sok., Kayserili Ahmet Paşa Konağı, Aksaray, Sultanahmet, Akbıyık Dede Efendi evi, Türk İslâm Eserleri Müzesi ve Türk Odaları (İbrahim Paşa Sarayı) gezisi (çay).

31 Mayıs 1983 Salı
Saat 14.00—Alarko İş Merkezi'nde çeşitli konuşma-

cılar, dia gösterileri, Türk evlerinin ve sahiplerinin hukukî yönden eleştirisi ve öneriler.
Konuşmacılar: Y. Mimar Hüseyin Başçetin, Y. Mimar Hüseyin Tayla-Türk Evleri ve Korunması, Y. Mimar Reha Güney-Safranbolu Evleri konuşma ve dia gösterisi, Avukat Çiçek Egemen-Türk evlerinin ve sahiplerinin hukukî yönü.
Çay: Y. Mimar Mualla Anhegger - Osmanlı sarayında padişah evi (harem) dia gösterisi ve konuşma, Y.

Mimar Hüseyin Başçetin Çelik, Y. Mimar Alpaslan Koyunlu-Değişen çevrede Türk evleri.
1 Haziran 1983 Çarşamba
Saat 20.00—Atatürk Kültür Merkezi'nde Konser Salonu'nda 1) Otantik Türk Müziği konseri, 2) Halk Müziği Konseri ve Folklor Gösterisi.
2 Haziran 1983 Perşembe
Saat 16.30—Alarko Sanat Galerisi'nde toplantı, kapanış konuşmaları, dilekler. Çay ve haftanın kapanışı.■

kaderi değiştirmek uğruna kolları sıvayanlar da var. Turing Otomobil Kurumu, Taç Vakfı gibi, Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği de, eski evlerin yitip gitmemesi için çabalyor, onların değerini korumaktan yana, evlerin dilini söyletmekten yana emek harcıyor.

Bu hafta dört açın gözlerinizi, o suskun evlerin geçmişini gözleyin, yüzyılların öykülerine kulak verin. Bu hafta birinci Tarihi Türk Evleri Haftası yaşanıyor. Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği ile Alarko Holding'in ortaklaşa düzenlediği hafta Ayazağa, Alarko Sanat Merkezi'ndeki Türk Evleri Karma Sergisi, konuşma, seminer, eski ev ve yalıları tanıtıcı gezi programları ile şenleniyor. 27 Mayıs'ta başlayan ve 2 Haziran akşamı sona erecek hafta, evlerin, tarihî eski evlerin, onları seven, onların içinde yıllar yılı uyuttuğu kültür mirasını korumak için çırpanınların haftası.

Şimdi, Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği Başkanı Perihan Balcı'ya, "Geçmiş yaşatmanın mutlak gerekliliğine inandım ve bu düşünceden hareketle eski İstanbul evlerini fotoğrafla tesbite başladım" diyen bugünün fotoğraf ustasına verelim sözü: "1975 yılı, Avrupa Konseyi'nce Mimarî Miras Yılı kabul edilmişti. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı 1975 Aralık ayında "Eski İstanbul Evleri Boğazıcı Yalıları" konulu slyah - beyaz fotoğraf sergimin Paris'e gönderilmesini uygun gördü. Sergi büyük ilgiyle karşılandı. Orada 57 yıllık bir kuruluş olan Fransız Evlerini Koruma Derneği üyeleriyle tanıştım. Bana fotoğraflarda izledikleri değerlerin nasıl korunduğunu sordular. Yazık ki, onlara doğru dürüst bir cevap veremedim. Ülkeme dönerken onların dernek statülerini aldım ve 1976 Nisan'ında Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği'ni kurdum. Önce Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye kelimesini adıma ekledik. Sonra Avrupa Nostra'ya (Avrupa Tarihi ve Kültürel Kalıtımı Koruma Demekleri Uluslararası Federasyonu) üye olduk. Sonra gene Bakanlar Kurulu kararıyla 'kamu yararına dernek' niteliğine kavuştuk. Amacımız Türk evi imajını yaratmak, empoze etmek, eski Türk mirasının yaşatılıp sevdirmesi için çalışmalar yapmak. Bugüne dek dernek bünyesinde sergiler açtık, konferanslar, saydam gösteriler yaptık, Türk evlerinin korunup yaşatılması için pek çok dergide yazılar yazdık, radyo konuşmaları düzenledik."

PERİHAN Balcı objektifinde ve yüreğinde yer etmiş eski evler tutkusu uğruna, kişisel olarak 17, dernek olarak 6 yıldır emek veriyor. Haftanın amacına gelince, mimarî miras savurganlığına son vermek, yitip gidenlerin önünü almak, o eski ruhu yaşatmak, çevreyi bilinçlendirmek için bir adım, bir çaba. Haftayı finanse eden Alarko Holding'in, Endüstriyel İlişkiler Koordinatörü Uras Tantuğ, "Sanatçıları desteklemek, sanat hayatına hizmet vermek için iki yıldır çeşitli sergiler açtık. Bu hafta da onun uzantısı" derken, Balcı da bu haftayla ilgili şunları söylüyor:

"- Geleneksel Türk evleri, Türk yaşantısını, geleneği ve göreneklerini yansıtmaları ve sergilemeleri bakımından geçmişimizi belgeleyen en önemli değerlerimizdir. Türk yaşamının sadeliği, saygınlığı, mahremiyeti, alle birliği ve dayanışması bu evlerin her köşesinde belirgin bir şekilde görülür. Bu yoldan giderek ve bu düşünceden hareket ederek, yozlaşmaları ve Batı taklitçiliğini önlemek, en güzel şeylerin kendi bünyemizde olduğunu göstermek arzusu ile bu Türk Evleri Haftası'nın yapılmasının gerekliliğine inandık ve bu haftanın her yıl tekrarlanması amacı ile bu çalışmalara girdik. Geleneksel Türk evlerini tanıtmak, sevdirmek, korumak ve bütün bunların gerçekleşmesini sağlamak için kamuoyunu bilinçlendirerek, gelecek nesillere mimarî mirasımızı teslim etmek için bu haftayı düzenlemiş bulunuyoruz."

Maketler, seramikler, fotoğraflar

Alarko Sanat Galerisi'ni dolduran o türlü çeşitli eski evleri, Safranbolu sokaklarını, İzmir konaklarını, Boğazıcı yalılarını görürseniz, o yüz yılların koca dünyasının, o görmüş, geçirmiş

evlerin bir salona nasıl sığdırıldığına şaşarsınız. Hele o balkonlarında çamaşırlar serili, sardunyalı dizili ahşap evlerin, o binde birine indirilmiş konakların maketlerini kucaklayacağı, okşayacağı geliyor insanın. Karma Sergi'de Reha Günay ve Perihan Balcı'nın fotoğrafları, Puna Endem'in çini ev çalışmaları, Ahmet Uzelli, Perihan Baykal ve Nihal Atamer'in yağlı boya resim, Şule Ülgen ve Şükrü Platin'in maket, Nazan Özuysal ve Füreya Koral'ın seramikleri Neriman Temizyürek ve Haluk Arı'nın rölyefleri var, evler üstüne. Sergide ayrıca Kültür Bakanlığı Rölyöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü restorasyon çalışmaları da yer alıyor.

Perihan Balcı sergiyi gezdirirken, Safranbolu evlerinin önünde duruyor, "Bakın" diyor, **Türlere barbar derler bir de. Bunca mimarî incelik hangi ülkede var?.. Türklerin ne denli**

uygar olduğu, evlerdeki mimarî inceliklerde bellidir."

Serginin bir ucunda, Yapı Kredi Bankası'nın özel koleksiyonundan, mankenli bir Türk evi köşesi de yer alıyor. Başında oyalı yemeni, üç etekli gelin hanım, ayağının altında seccade, kerevet üstünde nakış işliyor. Yanında bindallı giymiş bir güzel, gözleri nakışta, izleyekalmış gelini.

Vaktiniz, olanağınız varsa sergiyi görün, haftaya katılın. Bir eski eviniz varsa, onu aslına uygun onarın, özelliklerini silmeden, izin verin yaşamasına. Bu güzelim mirasta sizin de hizmetiniz, payınız olsun. İzmir'in konakları, Anadoluhisari'nin sokakları, Safranbolu, Antalya Kaleiçi'nin evleri yalnızca rölyeflerde, yağlıboya tablolarla kalmayın.

■ LEYLA İSMİER

Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği Başkanı Perihan Balcı

Göksu Arappaşa Yalısı,

